

Środowisko przyrodnicze i gospodarka Republiki Czeskiej

Materiał składa się z sekcji: "1. Położenie i podział Republiki Czeskiej", "2. Warunki naturalne", "3. Ludność Republiki Czeskiej", "4. Gospodarka Republiki Czeskiej", "Podsumowanie", "Zadania".

Materiał zawiera 8 ilustracji (fotografii, obrazów, rysunków), 7 ćwiczeń, w tym 7 interaktywnych.

Materiał w części nie jest zgodny z zapisami obecnej podstawy programowej w szkole podstawowej (dotyczącej Czech jako naszego sąsiada) i może być wykorzystany jedynie jako materiał dodatkowy.

Środowisko przyrodnicze i gospodarka Republiki Czeskiej

Z Republiką Czeską łączą nas obecnie bardzo przyjazne stosunki. Jeszcze przed 1989 rokiem polska opozycja antykomunistyczna utrzymywała bliskie kontakty z czeskimi działaczami. Najpierw wspólnie walczyliśmy o wolność, a potem odbudowywaliśmy nasze kraje i razem integrowaliśmy się ze strukturami europejskimi. Dziś prowadzimy szeroką wymianę handlową, turystyczną, kulturalną i inną.

Praga – stolica Republiki Czeskiej

Już wiesz

- jakie jest położenie Polski w Europie;
- jaki jest podział terytorialny Europy;
- czym są mniejszości narodowe.

Nauczysz się

- określać położenie Republiki Czeskiej na mapie Europy;
- omawiać administracyjny podział Republiki Czeskiej;
- charakteryzować środowisko przyrodnicze naszych południowych sąsiadów;
- opisywać rozmieszczenie i cechy czeskiej ludności;
- wymieniać główne gałęzie gospodarki Republiki Czeskiej.

1. Położenie i podział Republiki Czeskiej

Republika Czeska to nieduży kraj w Europie Środkowej, mający powierzchnię niespełna 79 tys. km², czyli czterokrotnie mniejszą niż Polska. Stolicą **Czech** (taka skrócona nazwa Republiki Czeskiej jest już obecnie dopuszczalna) jest Praga. **Granica** między naszymi krajami przebiega głównie przez Sudety, a ponadto przez Nizinę Śląską (Płaskowyż Głubczycki) i Karpaty (Beskid Śląski). Jest to nasza najdłuższa granica lądowa licząca aż 796 km, do czego przyczynia się jej kręty przebieg w górach. Republika Czeska graniczy także ze Słowacją i Austrią oraz z Niemcami, z którymi ma najdłuższą granicę (810 km). Nasi południowi sąsiedzi nie posiadają dostępu do żadnego morza – ze wszystkich stron otoczeni są lądami należącymi do państw sąsiednich.

Państwo o nazwie Republika Czeska powstało w 1993 roku w wyniku rozpadu Czechosłowacji, która istniała od końca I wojny światowej. Wcześniej obszar dzisiejszej Republiki Czeskiej wchodził w skład Austro-Węgier i Cesarstwa Austriackiego. W średniowieczu istniało duże Królestwo Czeskie, do którego okresowo należał m.in. Śląsk. Początki państwowości związane są z plemionami Czechów i Morawian zamieszkujących tereny odpowiednio na zachodzie i wschodzie obecnego państwa.

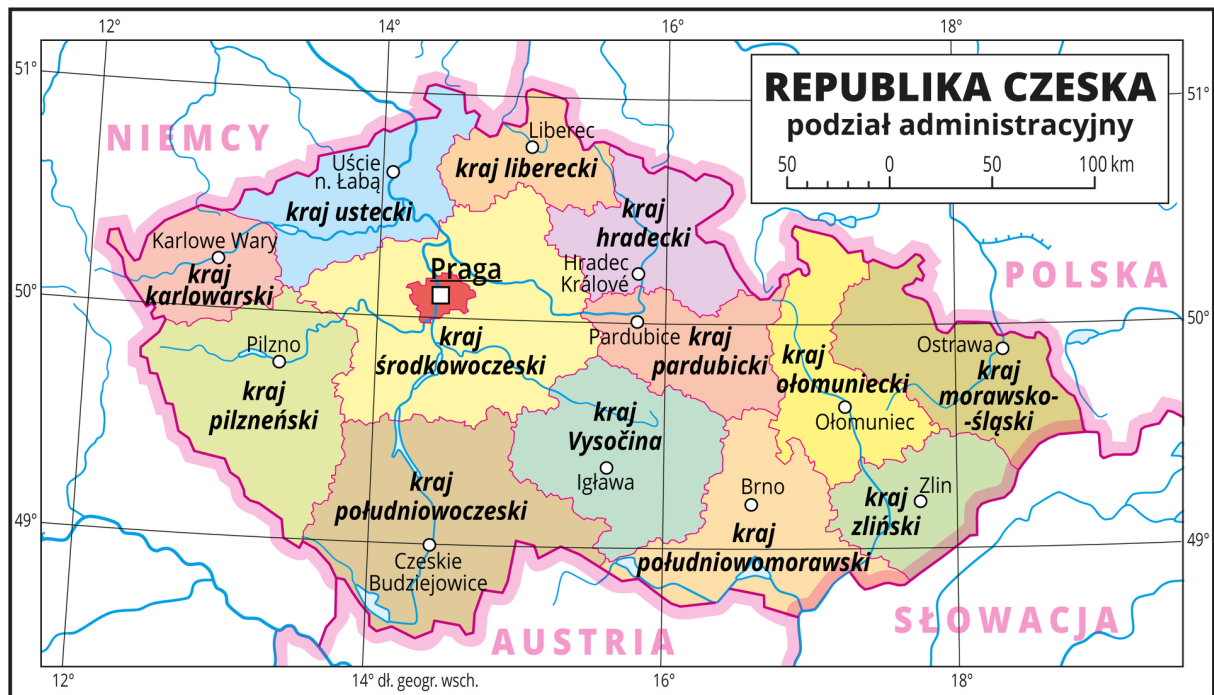
Warto wiedzieć

Jesienią 1938 roku do faszystowskich Niemiec przyłączono przygraniczne obszary Czechosłowacji, zamieszkane głównie przez tzw. Niemców Sudeckich. W tym czasie Polska zaanektowała Zaolzie – mały region czeskiego Śląska Cieszyńskiego z przewagą ludności polskojęzycznej; zwróciliśmy te tereny dopiero w 1958 roku.

Po II wojnie światowej Czechosłowacja, podobnie jak Polska, znalazła się pod wpływami ZSRR. W 1968 roku mieszkańcy Czechosłowacji wyszli na ulice i sprzeciwili się zależności od Związku Radzieckiego. By stłumić te protesty, do Pragi i innych miast wysłane zostały wojska Układu Warszawskiego, wśród których były polskie oddziały.

Historyczny podział obszaru Republiki Czeskiej na Czechy i Morawy zachował się do dziś. Ponadto do Republiki Czeskiej należy też część Śląska Cieszyńskiego, który zajmuje północno-wschodnie krańce państwa.

Obecny **podział administracyjny** wyróżnia 13 krajów, które są odpowiednikami naszych województw, a także Pragę jako miasto wydzielone. Do Moraw zaliczają się kraje: Morawsko-Śląski, Ołomuniecki, Zliński oraz Południowomorawski, którego stolica – Brno – jest też stolicą całych Moraw. Pozostałe kraje należą do historycznych Czech.

Obszar Republiki Czeskiej podzielony jest na 13 krajów, a Praga jest miastem wydzielonym

Polecenie 1

1. Na mapach Europy (poniżej) wskaż Republikę Czeską i opisz jej położenie geograficzne.
2. Na mapie podziału administracyjnego Republiki Czeskiej (powyżej) wskaż jednostki należące do Czech i Moraw. Odczytaj też nazwy ich stolic.

Źródło: Wydawnictwo Edukacyjne Wiking, licencja: CC BY 3.0.

Polska leży w Europie Środkowej

Mimo braku bezpośredniego dostępu do morza oraz niewielkiej powierzchni państwa, czeskie rzeki należą aż do trzech różnych zlewisk morskich. Prawie całe historyczne Czechy znajdują się w dorzeczu Łaby, która uchodzi do Morza Północnego. Niemal całe Morawy to

dorzecze rzeki Morawy uchodzącej do Dunaju, który płynie dalej do Morza Czarnego. Śląsk Cieszyński i okoliczne tereny odwadniane są przez Odrę uchodzącą do Morza Bałtyckiego.

Ciekawostka

Źródła Odry znajdują się na wysokości 634 m n.p.m. w najbardziej na wschód wysuniętej części Sudetów, tj. w Górach Oderskich, które swoją nazwę wzięły właśnie od rzeki.

Polecenie 3

Na mapie powyżej wskaż największe rzeki Republiki Czeskiej, a także odczytaj nazwy ich dopływów. Nad którą rzeką leży stolica Czech? Które rzeki oddzielają Masyw Czeski od Karpat.

W Republice Czeskiej panuje **klimat** umiarkowany ciepły przejściowy. Od klimatu Polski różni się on większą ilością opadów, które łatwiej powstają nad pofałdowanym terenem. Ponadto latem na południu Czech i Moraw notowane są nieco wyższe temperatury ze względu na większy dopływ promieniowania słonecznego.

Na terenie Republiki Czeskiej dominują **gleby** brunatne i płowe. Powstały one w podłożu rosnących tam niegdyś naturalnych **lasów** liściastych i mieszanych. Dziś lasy zajmują w Republice Czeskiej blisko 35% powierzchni kraju, co jest wartością wyższą niż w Polsce. Wiele z nich porasta wyższe partie licznych grzbietów górskich, będąc tam najwyższym piętnem roślinnym. Lasy te nie zostały wykarczowane do celów rolniczych ze względu na trudną dostępność terenów górskich.

Polecenie 4

Korzystając z map powyżej oraz z danych w tabeli (załącznik), omów warunki naturalne Republiki Czeskiej. Wybrane informacje porównaj z danymi dla Polski.

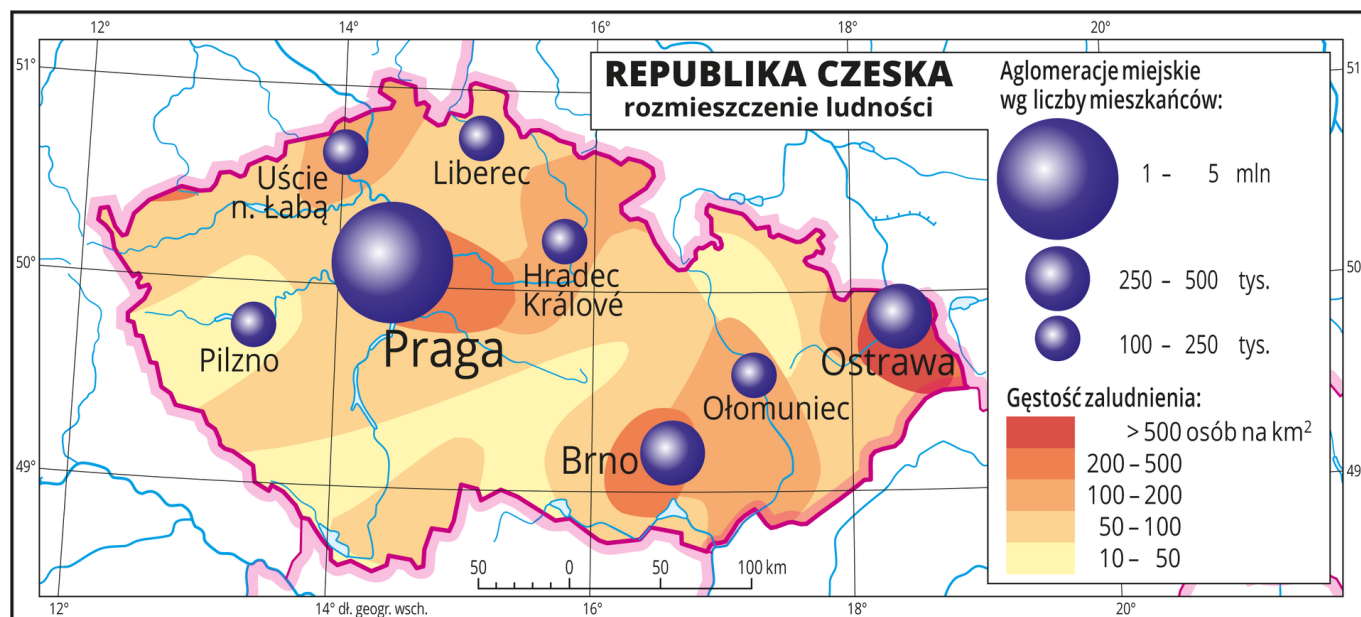
Źródło: Robert Wers, licencja: CC BY 3.0.

3. Ludność Republiki Czeskiej

Republika Czeska liczy nieco ponad **10,5 mln mieszkańców**, czyli znacznie mniej niż Polska. Ludność ta zamieszkuje jednak mniejszą powierzchnię (78 867 km²), a więc gęstość zaludnienia naszych państw może być podobna.

Polecenie 5

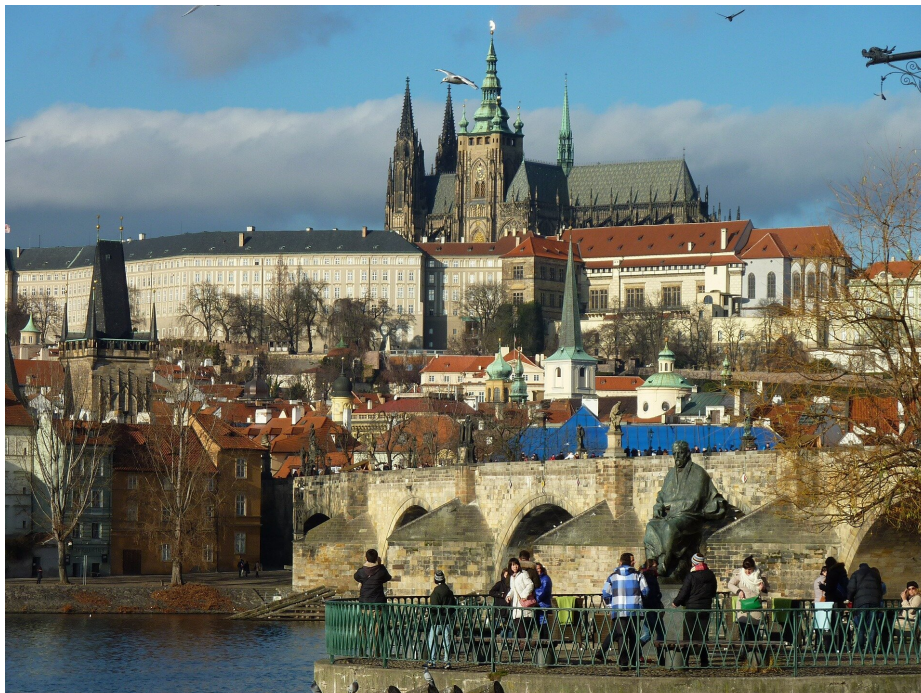
Na podstawie danych z tekstu powyżej, oblicz średnią gęstość zaludnienia Republiki Czeskiej i porównaj ją z gęstością zaludnienia Polski.

Gęstość zaludnienia i największe aglomeracje Republiki Czeskiej

Blisko $\frac{3}{4}$ ludności Republiki Czeskiej mieszka w **miastach**. Jednak jest tam tylko jedno wielkie miasto – **Praga** – dwa duże (Brno, Ostrawa), kilka średnich i wiele małych miasteczek. Stolica Czech liczy około 1,3 mln mieszkańców i stanowi bardzo silny ośrodek centralny, przyciągający ludność z całego państwa. Stosunkowo niewielki obszar Republiki Czeskiej sprawia, że do Pragi można względnie szybko dojechać (drogami, koleją) nawet z najodleglejszych zakątków Moraw. Inne większe miasta, jak np. Brno (405 tys. mieszkańców), Ostrawa (315 tys.) czy Pilzno (175 tys.), są już znacznie mniejsze i słabiej rozwinięte, toteż pełnią funkcję ośrodków lokalnych.

Praga jest metropolią o europejskiej, a nawet światowej renomie. Do czeskiej stolicy corocznie przyjeżdżają miliony turystów z całego świata. Przyciąga ich m.in. niezwykle urok Starego Miasta ze słynnymi obiektami, takimi jak Most Karola, Zamek na Hradczanach czy tzw. „Złota Uliczka”. Praga jest też ważnym centrum kulturalnym, naukowym i biznesowym.

Źródło: Hermann (<https://pixabay.com>), public domain.

Podobnie jak w Polsce i Niemczech, tak w Republice Czeskiej społeczeństwo się starzeje. Mimo to **przyrost naturalny** u naszych południowych sąsiadów od kilku lat utrzymuje się na niewielkim plusie. To dlatego, że występuje tam stosunkowo liczna grupa ludności w wieku 20-40 lat, która ma największy wpływ na liczbę urodzeń. Ponadto stopniowo wydłuża się średnia długość życia Czechów, co wpływa na mniejszą liczbę zgonów.

Również **saldo migracji zagranicznych** Republiki Czeskiej jest dodatnie. Napływają tam emigranci głównie z Europy Wschodniej i z Azji. M.in. w latach 90. XX wieku do Czech przybyła liczna grupa Wietnamczyków, z których wielu zostało do dziś i zajmuje się drobnym handlem czy innymi pracami dorywczymi.

Czesi stanowią około 65% mieszkańców Republiki, a Morawianie tylko 5%. Na resztę składają się różnorodne **mniejszości narodowe** – Słowacy, Niemcy, Polacy (około 50 tys.), Ukraińcy, Rosjanie, Węgrzy i in. W Republice Czeskiej mieszka sporo osób pochodzenia romskiego, z którymi dosyć często dochodzi do konfliktów w społecznościach lokalnych. Inną liczną mniejszością narodową są Żydzi, w tym ich ortodoksyjni przedstawiciele, których niekiedy można spotkać ubranych w swoje tradycyjne stroje.

Polecenie 6

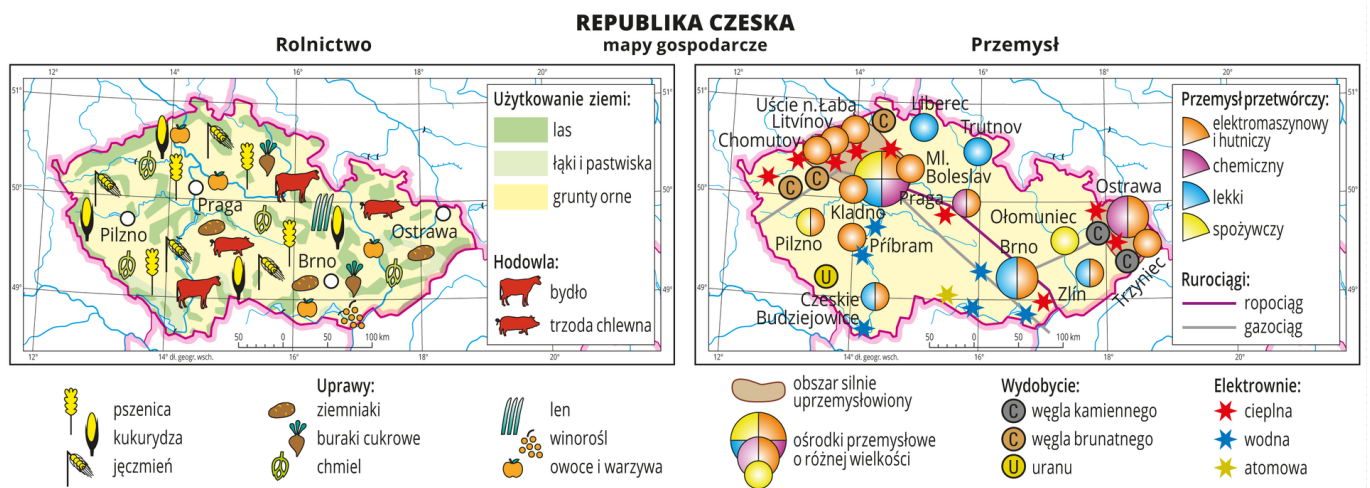
Korzystając z mapy powyżej oraz z danych w tabeli (załącznik), scharakteryzuj cechy ludności Republiki Czeskiej. Wybrane informacje porównaj z danymi dla Polski.

Źródło: Robert Wers, licencja: CC BY 3.0.

4. Gospodarka Republiki Czeskiej

Republika Czeska jest krajem o wszechstronnie rozwiniętej gospodarce z głównymi jej działami – rolnictwem, przemysłem i usługami.

Mimo iż na wsi mieszka tylko około ¼ ludności, to użytki **rolne** zajmują ponad połowę powierzchni państwa. Uprawia się na nich głównie pszenicę, jęczmień, kukurydzę, buraki cukrowe i ziemniaki oraz warzywa i owoce. Na cieplejszym południu spotkać można nieco więcej winorośli. W całym zaś kraju rośnie chmiel, który wraz z jęczmieniem wykorzystywany jest m.in. do produkcji piwa – narodowego napoju Czechów. W hodowli dominuje bydło, trzoda chlewna i drób, a ponadto na górskich łąkach dosyć często spotkać można pasące się owce i kozy.

Źródło: Wydawnictwo Edukacyjne Wiking, licencja: CC BY 3.0.

W Republice Czeskiej powstały dwa okręgi **przemysłu** ciężkiego bazujące na wydobyciu węgla:

- Zagłębie Północnoczeskie, gdzie pozyskuje się węgiel brunatny;
- Zagłębie Ostrawsko-Karwińskie, gdzie pozyskuje się węgiel kamienny.

W obu tych okręgach rozwinęła się energetyka cieplna, przemysł elektromaszynowy i chemiczny. Warto zauważyć, że zagłębia te znajdują się поблизу polskich miejsc eksploatacji węgla – Turoszowa i GOP-u. Wydobycie węgla kamiennego w Czechach wynosi około 10 mln ton rocznie, czyli jest 6 razy mniejsze niż w Polsce. Natomiast węgla brunatnego nasi południowi sąsiedzi wydobywają około 40-50 mln ton rocznie, czyli tylko nieznacznie mniej niż my. Inny ważny surowiec energetyczny Czech to rudy uranu eksploatowane na południu kraju. Są one niemal w całości wykorzystywane w jedynej czeskiej elektrowni atomowej Temelin. W Republice Czeskiej sporo jest też innych niekonwencjonalnych źródeł energii –

w całym kraju częstym widokiem są turbiny wiatrowe, a na południu wiele pól pokrywają panele słoneczne.

Sztandarowy produkt czeskiego przemysłu przetwórczego to samochody Skoda wytwarzane w wielkiej fabryce w Mladěj Boleslav. Firma ta w latach 90. XX wieku została wykupiona przez niemiecki koncern Volkswagen, jednak nazwa Skoda została zachowana ze względu na międzynarodową renomę, jaką wcześniej uzyskiwały te samochody. Ale dzisiejszy przemysł motoryzacyjny w Czechach to nie tylko Skoda – swoje fabryki mają tu takie firmy, jak Toyota, Citroen, Peugeot, Hyundai i Kia.

Ciekawostka

Poza samochodami Skoda światowym uznaniem cieszą się też m.in. czeskie piwa, np. Budweiser wytwarzany w Czeskich Budziejowicach czy Pilsner Urquell z browaru w Pilźnie. Ponadto czeski rodowód posiada słynna firma obuwnicza Bata.

Również rozmaite **usługi** są bardzo dobrze rozwinięte w Republice Czeskiej, a głównym ich ośrodkiem jest oczywiście Praga. Jednym z ważniejszych dla czeskiej gospodarki działem tychże usług jest **turystyka**. Poza Pragą turyści odwiedzają też inne miejsca, z których najbardziej znane są uzdrowiska – Mariańskie Łaźnie oraz Karlowe Wary, gdzie corocznie odbywają m.in. słynne festiwale filmowe. Z kolei Pardubice znane są w świecie z wyścigów konnych (Wielka Pardubicka). Inne większe miasta – Brno, Ołomuniec, Hradec Kralove, Liberec, Pilzno, Czeskie Budziejowice – posiadają liczne zabytki architektury, których nie brakuje też w małych miasteczkach, takich jak Czeski Krumlow, Kutna Hora, Telc, Litomyśl. Amatorów turystyki górskiej przyciągają Sudety, Rudawy i Szumawa. Wielu narciarzy z Polski korzysta z tras znajdujących się po czeskiej stronie Sudetów, np. w Jesionikach czy Karkonoszach, gdzie położone są znane kurorty narciarskie – Harrachov, Spindlerovy Mlyn, Pec pod Śnieżką. W czeskiej części Gór Stołowych dużą atrakcją turystyczną jest tzw. „Skalne Miasto”.

Polecenie 7

Dowiedz się z Internetu, co ciekawego znajduje się w ww. miejscowościach Republiki Czeskiej.

Republika Czeska posiada jedną z najgęściejszych sieci **kolejowych** w Europie – jest ona dwukrotnie gęściejsza niż w Polsce. Poniekąd to „zasługa” małego obszaru państwa. Jednak decydujące było tu położenie w Europie Środkowej na skrzyżowaniu licznych szlaków komunikacyjnych, a także gęsta sieć osadnicza.

Czesi korzystają też z dostępu do morza poprzez żeglugę śródlądową. Dawniej duże znaczenie transportowe miała Odra, którą tranzytem przez Polskę można było dopłynąć do Bałtyku. Kierunek ten został praktycznie zamknięty i dopiero planuje się ponowne jego

ożywienie. A póki co, czeskie statki pływają Łabą do Morza Północnego oraz Morawą i Dunajem w kierunku Morza Czarnego.

Polecenie 8

Korzystając z map powyżej oraz z danych w tabeli (załącznik), scharakteryzuj gospodarkę Republiki Czeskiej. Wybrane informacje porównaj z danymi dla Polski.

Źródło: Robert Wers, licencja: CC BY 3.0.

Podsumowanie

- Republika Czeska jest niedużym krajem leżącym w Europie Środkowej i nie mającym dostępu do morza.
- Republika Czeska jest około czterokrotnie mniejsza od Polski – zarówno pod względem powierzchni, jak i liczby ludności.
- Republika Czeska powstała w 1993 roku w wyniku rozpadu Czechosłowacji.
- W skład Republiki Czeskiej wchodzi dwie krainy historyczne – Czechy i Morawy. Ponadto do Republiki należy też część Śląska Cieszyńskiego.
- Stolicą Czech i całej Republiki Czeskiej jest Praga, a stolica Moraw to Brno.
- Republika Czeska jest krajem wyżynno-górskim. Zdecydowaną większość obszaru zajmuje stary Masyw Czeski mający charakter kotliny otoczonej pasmami górskimi. Wschodnie krańce Republiki obejmuje skrawek Karpat.
- Najwyższym szczytem Republiki Czeskiej jest, leżąca w Karkonoszach na granicy z Polską, Śnieżka (1602 m n.p.m.).
- Obszar Republiki Czeskiej należy do zlewisk trzech Mórz: Północnego (poprzez Łabę), Bałtyckiego (poprzez Odrę) i Czarnego (poprzez Morawę i Dunaj).
- W Republice Czeskiej panuje taki sam typ klimatu jak w Polsce – umiarkowany ciepły przejściowy. Ma on jednak nieco bardziej „górski” charakter, a ponadto na południu kraju jest cieplej.
- W Republice Czeskiej dominują gleby brunatne i płowe, które wykształciły się w podłożu lasów liściastych i mieszanych. Lasy obecnie zajmują ponad 1/3 powierzchni państwa.
- 3/4 ludności Republiki Czeskiej mieszka w miastach, z czego 1/6 w Pradze.
- Praga jest bardzo silnym ośrodkiem centralnym kraju – inne miasta są znacznie mniejsze.
- 2/3 ludności Republiki Czeskiej stanowią Czesi. Reszta to Morawianie (5%) oraz mniejszości narodowe: Słowacy, Niemcy, Polacy, Ukraińcy, Romowie, Żydzi, Wietnamczycy.
- Gospodarka Republiki Czeskiej jest wszechstronnie rozwinięta.

- W rolnictwie przeważa uprawa zbóż oraz warzyw i owoców. Ważnymi roślinami są jęczmień i chmiel wykorzystywane do produkcji piwa.
- Głównym bogactwem mineralnym Republiki Czeskiej jest węgiel brunatny, a oprócz niego duże znaczenie ma też węgiel kamienny i rudy uranu.
- W Temelinie działa jedyna w kraju elektrownia atomowa.
- W przemyśle przetwórczym Republiki Czeskiej dominuje branża motoryzacyjna produkująca przede wszystkim samochody marki Skoda, a ponadto też Toyota, Citroen, Hyundai i in.
- Ważnym działem czeskiej gospodarki jest turystyka. Atrakcyjne są miasta (Praga, Ołomuniec, Czeski Krumlow i in.) oraz obszary górskie (Sudety, Rudawy, Szumawa).
- W Republice Czeskiej występuje jedna z najgęściejszych w Europie sieć linii kolejowych.

Praca domowa

Polecenie 9.1

Zaplanuj przebieg kilkudniowej wycieczki do Pragi z uwzględnieniem innych ciekawych miejscowości znajdujących się w jej okolicach i po drodze. Zacznij od wskazania sposobu i czasu podróżowania, co zależy od miejsca Twojego zamieszkania. Następnie wybierz interesujące Ciebie atrakcje turystyczne i wpisz ich nazwy do tabeli poniżej.

PLAN WYCIECZKI do Pragi

DATA	GODZ.	MIEJSCOWOŚĆ	PRZEBIEG WYCIECZKI podróżowanie, poznawanie odwiedzanych miejsc, aktywne i bierne formy wypoczynku, udział w imprezach, wyżywienie i zakwaterowanie

Źródło: Robert Wers, licencja: CC BY 3.0.

Zobacz także

- Położenie Polski na świecie i w Europie
- Zmiany w przemyśle Polski
- Rozwój transportu lądowego w Polsce
- Rozwój transportu powietrznego i wodnego w Polsce
- Turystyczne walory Polski

Dowiedz się więcej

[Informacje o Republice Czeskiej](#)

Zadania

Ćwiczenie 1

Wskaż nazwy państw graniczących z Republiką Czeską.

- Austria
- Niemcy
- Polska
- Słowacja
- Federacja Rosyjska
- Rumunia
- Szwajcaria
- Ukraina
- Węgry

Źródło: Robert Wers, licencja: CC BY 3.0.

Ćwiczenie 2

Rozmieść nazwy krain historycznych Republiki Czeskiej w kolejności takiej, jak występują one na mapie, tj. od zachodu do wschodu.

- Śląsk Cieszyński
- Czechy
- Morawy

Źródło: Robert Wers, licencja: CC BY 3.0.

Ćwiczenie 3

W którym roku powstało państwo o nazwie Republika Czeska?

- 1993
- 1918
- 1945
- 1989

Źródło: Robert Wers, licencja: CC BY 3.0.

Ćwiczenie 4

Wskaż zdania prawdziwe i fałszywe.

	Prawda	Fałsz
Obszar Republiki Czeskiej należy do zlewisk aż czterech różnych mórz.	☐	☐
W Republice Czeskiej panuje klimat umiarkowany chłodny przejściowy.	☐	☐
W Republice Czeskiej dominują gleby brunatne i płowe powstałe w podłożu lasów liściastych i mieszanych.	☐	☐
Lasy zajmują około $\frac{1}{4}$ obszaru Republiki Czeskiej.	☐	☐

Źródło: Robert Wers, licencja: CC BY 3.0.

Ćwiczenie 5

Ułóż nazwy miast Republiki Czeskiej w kolejności od największego do najmniejszego.

- Brno
- Czeski Krumlow
- Praga
- Pilzno

Źródło: Robert Wers, licencja: CC BY 3.0.

Ćwiczenie 6

Wskaż nazwy surowców mineralnych wydobywanych w Republice Czeskiej.

- rudy uranu
- węgiel brunatny
- węgiel kamienny
- rudy miedzi
- rudy żelaza

Źródło: Robert Wers, licencja: CC BY 3.0.

Ćwiczenie 7

Do wymienionych miast Republiki Czeskiej dopasuj związane z nimi obiekty i wydarzenia.

Pardubice, Pilzno, Harrahov, Mlada Boleslav, Praga, Karlowe Wary

Fabryka samochodów Skoda	
Hradczany	
Międzynarodowy Festiwal Filmowy	
Skocznia narciarska	
Słynny browar	
Wyścigi konne	

Źródło: Robert Wers, licencja: CC BY 3.0.